

Årsrapport av programsensor

Namn: Jenny Wiik

Programsensor vid

- Fakultet: Den samhällsvetenskapliga fakulteten

- Studieprogram/fagområde: Journalistik

Programsensorperiod: 2014-2017

Rapporten gäller läsåret 14/15

Inledning

Föreliggande rapport är den första som jag åtagit mig att leverera i egenskap av programsensor. Uppdraget är nytt för mig och jag är i full färd med att lära känna institutionen, lärarna och utbildningen, vilket innebär att jag denna gång främst kommer att ge mina generella intryck samt peka på saker som jag inledningsvis tycker är värda att fundera över. Då mitt uppdrag sträcker sig över fyra år ser jag fram emot att kunna bistå med mer specifik granskning och feedback i senare rapporter. De uppfattningar som delges i denna rapport baseras på dokument som producerats av institutionen, t.ex. mötesprotokoll och kursplaner, samt ett personligt besök som gjordes den 16-17 april 2015. Vid besöket hade jag först möte med representanter för utbildningen; Astrid Gynnild, Terje Angelshaug, Martin Eide och Elin Furheim Zeiffert, och sedan flera möten med studenter från terminerna 2, 4 och 6. Sammantaget tycker jag att jag fick en bra uppfattning om utbildningens karaktär och hur den är organiserad, även om jag givetvis har mycket att lära om arbetet på institutionen.

Allmänna intryck

Journalistutbildningen befinner sig i en mycket spännande fas för en programsensor att komma in i, då den ju faktiskt ska läggas ner. Istället ska en ny, förbättrad utbildning startas upp 2017 i samband med det nya projektet Media City Bergen. Media City Bergen är en ambitiös satsning från kommersiella och public service-medier tillsammans med universitetet för att "skape et internasjonalt ledende miljø for innovasjon og kunnskapsutvikling innenfor mediefeltet". Journalistutbildningen i Bergen kommer då också att flyttas rent fysiskt till en ny byggnad med större närhet till branschen, men fortfarande nära resten av universitetet. Detta innebär förstås fantastiska möjligheter att utveckla programmet och göra det mer

attraktivt för både bransch och studenter. Samtidigt finns det också risker, som alltid vid en stor förändring, och dessa kommenterar jag nedan.

Men befintligt journalistprogram kommer alltså att bedrivas i ytterligare två år, och sedan – gissar jag under en utfasningsperiod, så det är viktigt att fortsätta utveckla och förbättra detta för de studenter som är antagna under denna tid. Jag fick intrycket av lärarna att man gör just detta och att de är mycket engagerade i arbetet med programmet. Det spelar stor roll för en utbildning hur antagningen av studenter går till och i Bergen är det enbart betyg som meriterar till journalistprogrammet. Detta betyder att klasserna domineras av tjejer med stor studievana och som är bra på att följa instruktioner. De är dock mindre bra på att ta egna initiativ och lyssna till sin magkänsla. De är inte heller alltid så bra på att själva strukturera sina studier på ett vettigt sätt, varför man jobbar mycket med sådana saker under första terminen.

Programmet inleds med flera parallella kurser: den obligatoriska Ex.phil, INFOMEVI106 och MEVI100. INFOMEVI106 är gemensam för journaliststudenterna och de som läser film och tv, samt nya medier. Tanken är att alla ska få en överblick och lära sig grunderna tillsammans för att sedan dela upp sig på termin 2. Ytterligare ett syfte är möjligtvis att poola resurser. Mycket energi läggs under denna termin av lärarna för att få studenterna att ta ansvar för sin egen kunskapsinhämtning och enligt tidigare rapporter och mötesprotokoll ser man ut att ha testat olika upplägg för att uppnå detta. Ett problem har varit att studenterna har upplevt terminen som väldigt intensiv och att många faktiskt har hoppat av; genomströmningen har vissa år varit ganska dålig. Nu tycker man sig se hoppningivande tecken på att satsningarna på första terminen har lönat sig då höstens klass fortsatt mer eller mindre intakt till termin 2.

De synpunkter jag fick av studenterna indikerade att de blir mer och mer nöjda alltefter vad utbildningen lider. De tyckte att termin 2 var bättre än termin 1 och att termin 3 var bättre än termin 2 osv. Ett sådant förlopp ligger kanske i sakens natur då man ju blir säkrare i sadeln ju mer man lär sig och dessutom kan se relevansen av kunskaper i ett senare skede då det kanske var otydligt i början. Samtidigt så indikerar studenterna att de förväntade sig något annat och av den anledningen var lite missnöjda med första terminen. Framförallt var det för lite journalistik i praktisk bemärkelse. Även om man går igenom grunderna i exempelvis tv-produktion och redigering så dröjer det månader innan man faktiskt får tillämpa dessa kunskaper, vilket kan vara frustrerande för studenterna. De menade också att tempot är hackigt med högintensiva perioder som blandas med veckor då man inte har något att göra. Detta eftersom de uppgifter som spänner över tre veckor i själva verket klaras av på en – något som i viss utsträckning också gällde andra terminen.

På andra och tredje terminen blir det journalistik på allvar och man får lära sig många praktiska färdigheter. De studenter jag pratade med hade mycket positivt att säga om alla sina lärare, men speciellt lyftes lärarna på dessa terminer fram. Jag märkte en stor respekt för lärarnas kompetens och vilja att lyfta studenterna. Rent allmänt tyckte studenterna att lärarna på utbildningen är härliga människor som ofta verkar jobba mer än vad de egentligen får betalt för. Problemet är bristande resurser, något som också betonades av lärarrepresentanterna och av föregående programcensur Rune Ottosen i hans sista rapport. Tydligt har journalistutbildningen i Bergen mindre resurser än många andra likvärdiga utbildningar i Norge, vilket såklart märks på upplägget. Alla är överens om att man gör det bästa av det man har, men att det behövs bättre anslag till utbildningen – något som förhoppningsvis kan ske vid nystarten 2017, men ännu hellre tidigare än så.

Vetenskap vs. Profession

En iakttagelse jag gjorde berör det spänningsfält mellan vetenskap och yrkesorientering som de flesta journalistutbildningar kämpar med, speciellt de som är universitetsförlagda. I Norge hör det inte till vanligheten att bedriva journalistutbildning på universitet, utan det har traditionellt varit högskolorna som har gjort det. Nu finns det ytterligare några förutom Bergen som fått universitetsstatus men det är ändå ett ganska nytt fenomen i Norge. Det verkar finnas en viss ambivalens kring balansen mellan ”teori och praktik” och mellan akademisk och professionell kunskap i utbildningen. En stor del av kurserna är praktiska, vilket är självklart när det gäller en journalistutbildning – även om studenterna efterlyste ytterligare praktiska färdigheter, t.ex. i redigering och intervjuteknik. Två kurser ser ut att bidra till den teoretiska förståelsen av ämnet: MEVI100 och MEVI101. Den första ger en introduktion till Medie- och kommunikationsvetenskap och den andra fokuserar på medieinstitutioner ur både historiska och samtida perspektiv. Enligt min uppfattning innehåller båda kurserna intressanta perspektiv och väl vald litteratur som speglar hur ämnet är konstruerat i Bergen. Aktuella utvecklingstendenser i mediefären berörs, t.ex. i form av Curran (2012) *Misunderstanding the internet* på MEVI100 och i en rad artiklar på kursen MEVI101. Det som inte är lika tydligt i litteraturlistan är ett renodlat journalism studies-perspektiv; alltså, vad kännetecknar journalistiken som profession? Med tanke på att flera framstående forskare på området finns just i Bergen är det synd att inte dessa har en mer självklar del i utbildningen. För även om studenterna vill ha mer praktik så är det också viktigt att kunna kontextualisera vad man håller på med och förstå vad det är för yrke man är på väg att ta sig an. Idag, då journalistrollen naggas i kanterna från all möjliga håll, är det extra centralt att utifrån aktuell forskning problematisera och diskutera den professionella konstruktionen.

Man har tidigare också haft möjlighet att välja en av kurserna MEVI211 (Presshistoria) och MEVI212 (Etermediehistoria) lite senare under utbildningen. Det som kännetecknar dessa kurser är en strukturell ansats där institutioner, historia och till viss del maktstrukturer lyfts fram. Nu har dock upplägget ändrats och kurserna har avvecklats till förmån för en längre praktikförberedande kurs.

När det gäller de mer yrkesorienterade delarna av utbildningen verkar de hålla god kvalitet på många sätt. De invändningar som studenterna hade här handlade mest om ett ojämnt tempo där det ibland går flera veckor utan att de egentligen har så mycket att göra. Samtidigt saknar man en del coaching i de praktiska momenten. Från instruktionens håll kommer rekommendationer om att studenterna ska engagera sig i de olika studentmedier som finns tillgängliga på skolan, så som t.ex. studentradion. Dessa erbjuder förvisso bra möjligheter till träning, men frågan är hur mycket av professionsträningen som ska ske i frivillig form och hur mycket som ska ske inom ramen för utbildningen. Det finns inget givet svar på detta, och visst är det oerhört viktigt för en journalist att vara självständig och kunna ta egna initiativ. Samtidigt är det ett problem om studenterna inte tycker att utbildningen håller vad den lovar, både för deras egen skull och för institutionen - då studenterna fungerar som ambassadörer ute i branschen sedan. Studenterna själva menade att det därför är viktigt att se över informationen på hemsidan så att det tydligare framgår vad man som student kan förvänta sig, men också att det blir bättre kommunikation kring terminsplanering och scheman så att de även här kan förstå vad som ska komma att hända. Detta tror jag kan vara bra att tänka på för att undvika onödig frustration bland studenterna.

Digitalisering, innovation och entreprenörskap

Vid mitt besök fick jag intrycket att den norska arbetsmarknaden för journalister möjligtvis är något bättre än den svenska, men jag tror ändå att en förberedelse för alltmer rörliga arbetsförhållanden är av vikt. Frågor som rör detta område handlar om ekonomi, företagsreglering och frilansmarknad, hur man som frilans säljer in sina reportage, vad man bör ta betalt, osv, men också om hur journalistikens etik och autonomi påverkas av förändrade arbetsvillkor för journalister. Jag är övertygad att sådana här diskussioner förekommer på utbildningen, kanske framför allt på uppsatskursen, men det var inget jag kunde se explicit på schemat. Jag vill därför föra fram detta som ett område som kan vara värt att tänka lite extra på vid omarbetningen av utbildningen. Det knyter också an till den förändrade journalistrollen, där man allt oftare vandrar mellan informations- och PR-uppdrag och

journalistiska uppdrag. Bör detta påverka journalistutbildningens upplägg eller inriktning på något sätt?

Ytterligare ett område som jag tycker är värt att fundera över är utbildningens roll i relation till de innovationsprocesser som sker - eller inte sker - i branschen. Vilket ansvar har universitetet här? Det är idag vanligt att redaktionellt utvecklingsarbete drivs av programmerare, konsumtionsanalytiker och organisationskonsulter, jämsides med journalister och redaktionsledare. Vad betyder detta för journalistiken och hur ställer sig journalistutbildningen i Bergen till denna situation? Kanske bör man till exempel utnyttja möjligheterna att i större omfattning låta journaliststudenterna samarbeta med interaktionsdesignerna för att skapa innovativa lösningar för journalistiken. Exempelvis ser kurserna INFOMEV1171 Nye medier: produksjon og analyse och INFOMEV1173 Journalistisk mobilapplikasjon ut att vara mycket relevanta för journaliststudenterna. Dessa kurser ingår för närvarande i inriktningen Nya Medier. Journalister är inte alltid så insatta i vad datoriseringen av journalistiken innebär, vilket ger onödigt stort inflytande till tekniska och ekonomiska aktörer på fältet. För att uppnå balans mellan olika intressen inom journalistiken tror jag att journalistutbildare behöver tänka igenom hur man ser på denna utveckling och huruvida det behöver leda till nya inslag i utbildningen - och i så fall vilka. Säkerligen kommer det framtida samarbetet med branschen i Media City Bergen att underlätta för utbildningen att vara "up to date" när det gäller både entreprenörskap och innovation i digitala miljöer, så det jag vill göra här är egentligen mest att betona hur viktig denna aspekt är.

Studentinflytande

En annan punkt jag vill ta upp som kan vara värd att fundera över har med studentdemokrati att göra. Studenterna var nämligen noga med att påpeka att deras inflytande över utbildningen upplevdes som obefintligt. Någon hade suttit med i programrådet och tyckte att även när studenterna faktiskt bjuds in till diskussion så blir resultatet ofta klent. Vid samtal med lärarna fick jag intrycket att det är lite olika hur man arbetar med kursutvärderingar, men att detta är något som ska diskuteras igenom ordentligt vid nästa stora ämnesmöte. Det finns förstås olika sätt att se på kursutvärderingar och hur man ska värdera synpunkter från studenterna. Min uppfattning är dock att de kan vara vägledande i utvecklingsarbetet även om lärarna är de som avgör i slutändan. Det handlar inte om att studenterna ska sätta betyg på sina lärare utan att man försöker fånga upp eventuell osäkerhet och missnöje med kursen för att kunna göra något åt det, eller å andra sidan att få bekräftat vad som fungerar riktigt bra. Framförallt så är det viktigt med systematik och transparens när det kommer till mötet mellan utbildningen och

studenterna: Har man tagit med sig studenternas synpunkter på något sätt och hur märks detta i det kontinuerliga utvecklingsarbetet med kurserna? Det är också viktigt att studenterna känner att de blir tagna på allvar när de framför synpunkter, och att dessa inte faller bort av olika skäl.

Tyvärr är det ofta – inte bara i Bergen utan även i Göteborg – svårt att få studenterna att engagera sig i olika arbetsgrupper och kommittéer, då de har mängder med andra aktiviteter för sig vid sidan av studierna. Det märktes inte minst på att ganska få studenter anmälde intresse av att träffa programcensorn. Ett viktigt arbete från institutionens sida är därför att se om det går att öka engagemanget och lojaliteten med utbildningen på något sätt. En student som var aktiv i en studentklubb kopplad till journalistförbundet berättade om studiebesök och gästföreläsningar som de hade ordnat på frivillig basis. Det lät som att deras arbete utgör ett bra komplement till skolans utbud. Är det möjligt för institutionen att supporta dessa positiva initiativ på något sätt? Och finns det något sätt att dra nytta av det studentengagemang som ändå finns vid utvecklingen av programmet?

Med tanke på hur få studenter som går i varje klass – 20 per årskull – så borde det finnas utrymme att förbättra sådana aspekter som studentinflytande, programidentitet och frivilligt engagemang. Genom att arbeta med den sociala miljön på olika sätt går det kanske också att behålla fler studenter utbildningen igenom. Små resurser är inte den enda svårigheten när det gäller att forma en stark grupp gemenskap i klassen. Lika problematisk är förmodligen den oklarhet som gäller kring vad för slags journalistutbildning man egentligen kan förvänta sig i Bergen. Vad har just denna journalistutbildning för profil? När jag tittar på hemsidan möts jag av ganska svepande beskrivningar som rimligtvis bör gälla för alla journalistutbildningar i Norge. Jag tror att det finns mycket att vinna på att tydliggöra programmets och institutionens profil på ett helt annat sätt – till studenterna, men kanske också internt i utvecklingsarbetet.

Framtiden och Media City Bergen

Som jag inledde med att säga blir denna första programcensorrapport naturligtvis ganska övergripande. Det tar lite tid att lära känna en utbildning och dess lärare. Syftet med denna rapport ser jag därför främst vara att komma med frågor och kommentarer som uppstod vid mitt första möte. Det kan vara väl så nyttigt som de mer initierade granskningar jag hoppas kunna göra framöver. Sammanfattningsvis tycker jag att utbildningen bygger på goda idéer och ett kompetent och engagerat lärarlag, men att resurstilldelningen verkar vara väl snål för ett praktiskt program. Jag hoppas att det kan komma att bli något större anslag i framtiden, inte minst när den nya ambitiösa journalistikutbildningen vid Media City Bergen ska starta.

Visst måste man vara driven och kunna klara sig själv för att bli journalist, men det är synd om duktiga studenter väljer att hoppa av utbildningen för att de känner att den är för otydlig.

Jag har tagit del av arbetsdokumentet "Nye praktiske uddannelser" där framtidens utbildningsupplägg beskrivs och jag tycker att det ser imponerande ut. Inslagen av datajournalistik och undersökande journalistik är säkert mycket värdefulla och, tror jag, kommer att höja utbildningens status rejält om det bara genomförs väl. Närheten till viktiga medieorganisationer är ett oslagbart trumfkort i konkurrensen med andra utbildningar och kommer sannolikt att kunna tillföra en hel del viktiga kompetenser och träningsmöjligheter. Nackdelen med att utbildningen då flyttar ut från universitetsbyggnaden och att forskarlaget, om jag förstod saken rätt, inte följer med, är förstås att integreringen av teori och praktik försvåras. Det är viktigt att fundera över arbetsformerna med den nya utbildningen, både i utvecklingsskedet och när den sedan är igång, så att både akademiska och praktiska lärarkompetenser tas tillvara på ett bra sätt. Detta tycker jag är speciellt viktigt i relation till data- och undersökande journalistik, då dessa genrer ligger väldigt nära vetenskapligt arbete både analytiskt och metodologiskt.

Vidare blir jag lite bekymrad över att utvecklingen av de nya programmen inte verkar ha fått speciellt tillsatta resurser. Risken med det är förstås att vissa nya möjligheter förblir outforskade och att återbruket av gamla moment och föreläsningar blir större än önskvärt (samtidigt som man givetvis ska bevara det som varit bra). Dock är det dokument jag har läst från september 2014, och jag förstår att mycket har hunnit ändra sig sedan dess. Jag fick vid mitt besök intrycket av en intensiv uppbyggnadsfas kring det nya programmet, med mycket bransch- och lärarmöten. Jag har också förstått att de nya lokalerna kommer att bli fina, påkostade och ändamålsenliga, vilket verkligen skulle innebära ett lyft för det tekniktunga ämne som journalistiken ändå är.

Slutligen vill jag tacka för förtroendet som programcensoruppdraget innebär, jag ser fram emot fyra spännande år. Om det är några speciella aspekter institutionen vill att jag tittar närmare till nästa gång, så tar jag gärna emot sådana inspel. Ju mer konkret uppdraget utformas desto mer behjälplig tror jag att jag kan vara.

Jenny Wiik, programsensor
Göteborg 150624